

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ**

УДК 338.24:330.341.1:658

Бєлоусова Любов Іванівна

**УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 08.06.01 – Економіка, організація
і управління підприємствами

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Донецьк – 2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України (м. Луганськ).

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор

Максимов Віталій Володимирович,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України (м. Луганськ), завідувач кафедри економіки підприємства.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор

Хобта Валентина Михайлівна,

Донецький національний технічний університет Міністерства освіти і науки України (м. Донецьк), завідувачка кафедри економіки підприємства;

кандидат економічних наук, доцент

Телишевська Лідія Іванівна,

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури Міністерства освіти і науки України (м. Харків), доцент кафедри біржової, страхової та банківської справи.

Провідна установа – Донбаський державний технічний університет

Міністерства освіти і науки України (м. Алчевськ), кафедра економіки і управління.

Захист відбудеться “24” лютого 2006 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.151.01 в Інституті економіки промисловості НАН України за адресою: 83048, м. Донецьк, вул. Університетська, 77.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту економіки промисловості НАН України за адресою: 83048, м. Донецьк, вул. Університетська, 77.

Автореферат розісланий “21” січня 2006 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Л.М. Кузьменко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективна діяльність підприємств у довгостроковій перспективі, забезпечення стійких темпів розвитку і підвищення їх конкурентоспроможності значною мірою визначаються рівнем управління інноваційно-інвестиційною діяльністю. Коло питань, що вирішується цим видом функціонального управління підприємством, досить широке, оскільки інноваційно-інвестиційні рішення пов'язані з усіма видами виробничо-господарської діяльності підприємства і стадіями його життєвого циклу та формують перспективу його динамічного розвитку.

Інноваційно-інвестиційна діяльність властива будь-якому підприємству, оскільки вона є одним із найважливіших аспектів його розвитку. Проте для сучасних підприємств характерне різке зниження активності інноваційно-інвестиційних процесів.

Актуальність даного дослідження визначається потребою у розвитку теоретичних положень з обґрунтування процесів формування системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств, виявленням її особливостей в умовах обмеженості фінансових ресурсів, розробки науково-методичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення організаційно-економічних методів управління інвестиційною діяльністю при фінансуванні інноваційних процесів на підприємстві.

Проблеми підвищення інноваційної активності підприємств, джерел її інвестування і фінансових важелів стимулювання досить складні і багатопланові. У наукових працях зарубіжних і вітчизняних учених досліджено різні аспекти цієї проблематики. Серед зарубіжних учених слід виділити роботи Ф. Візера, Д. Йоргенса, К. Менгера, В. Ойкена, І. Фішера, М. Фрідмена, Ф. Хайєка, Л. Ерхарда.

Великий внесок у становлення інноваційної теорії економічного розвитку і формування інвестиційних механізмів забезпечення інноваційних процесів зробили вітчизняні вчені О. Амоша, С. Аптекарь, І. Бланн, В. Геєць, М. Крупка, І. Лукінов, М. Павловський, А. Пересада, В. Федоренко, В. Хобта, М. Чумаченко.

Незважаючи на значний внесок учених у формування теоретичних і методологічних основ управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, у виконаних дослідженнях не знайшли достатнього відбиття питання, пов'язані із специфікою управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в умовах обмеженості фінансових ресурсів і оцінки можливостей залучення інвестицій за джерелами. Відсутня критеріальність в оцінці впливу факторів, що визначають активність цієї діяльності, і систематизація послідовності дій з розробки інвестиційної стратегії підприємств. Актуальність і значущість цих питань для забезпечення високих темпів соціально-економічного розвитку вітчизняних підприємств зумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету і задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів наукових досліджень Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля МОН України. При виконанні держбюджетної теми ДН-39-03 “Дослідження і формування механізму забезпечення стійкості фінансових і промислових компаній регіону” (номер державної реєстрації 0103U000419, 2003-2005 рр.) автором запропоновано методи оцінки інноваційного потенціалу підприємств.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних положень, розробка методичних підходів і практичних рекомендацій щодо управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств.

Для досягнення поставленої мети вирішено такі наукові та практичні задачі:

поглиблено понятійний апарат, досліджено суть і зміст процесу управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств в умовах обмеженості фінансових ресурсів;

запропоновано модель системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств, визначено функції її підсистем і структурні елементи;

визначено проблеми фінансування інноваційних процесів і шляхи їх вирішення;

досліджено інвестиційне середовище промислових підприємств і фактори, що визначають їх інвестиційну привабливість;

запропоновано методичні підходи до обґрунтування пріоритетності напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств;

обґрунтовано порядок розробки інвестиційної стратегії підприємства при фінансуванні інноваційних проектів;

розроблено рекомендації щодо зниження ризику інвестування інноваційних проектів.

Об'єкт дослідження – інноваційно-інвестиційна діяльність вітчизняних підприємств у трансформаційному періоді.

Предмет дослідження – принципи, організаційно-економічні методи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання економічних явищ, фундаментальні положення економічної теорії, теоретичні та методологічні розробки вітчизняних і зарубіжних учених-економістів із питань теорії інновацій, інвестицій і управління ними.

У роботі як основний метод дослідження використано системний підхід, що дозволив розглядати підприємство як складну відкриту систему і виявити напрями інноваційно-інвестиційної діяльності, обґрунтувати інвестиційну стратегію підприємства при фінансуванні інноваційних проектів. Абстрактно-логічний метод дозволив обґрунтувати можливість використання сучасних положень економічної теорії в дослідженні підприємств як складних систем для розробки струк-

турної моделі їх інноваційно-інвестиційної діяльності і концептуальної моделі управління цим функціональним видом діяльності. Дедуктивний метод використано для визначення можливостей і обмежень переходу економіки підприємств до переважно інноваційного типу розвитку. Індуктивна логіка використовувалася в аналізі динаміки інноваційно-інвестиційних процесів, обґрунтуванні критеріїв їх стану і визначенні стратегії їх розвитку. Формалізовані методи статистичного і порівняльного аналізу дозволили об'єктивно оцінити динаміку інноваційно-інвестиційних процесів на підприємствах; економіко-математичні методи використано при стратегічному плануванні інноваційних програм розвитку підприємства.

Правову основу дослідження склали Закони України, Постанови Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, нормативні документи, що регламентують інноваційно-інвестиційну діяльність підприємств. Джерелом аналітичної інформації є офіційні статистичні дані Державного комітету статистики України, інформаційно-аналітичні звіти промислових підприємств, науково-методичні публікації.

Наукова новизна одержаних результатів. Основним науковим результатом дисертаційної роботи є вирішення питань формування системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств в умовах трансформаційного періоду розвитку економіки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у такому:

визначено суть інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств із теоретичних, концептуальних і науково-методичних позицій, що дозволило виявити особливості і фактори, які визначають її розвиток залежно від періоду трансформації економічної системи країни в цілому;

розроблено модель управління інноваційним потенціалом підприємства, що дозволяє оцінити ефективність використання його ресурсів. Застосування такої моделі передбачає зіставлення досягнутих результатів і витрат за рахунок інтенсивних (або екстенсивних) факторів інноваційного розвитку;

удосконалено:

методичні положення з активізації процесу залучення інвестицій в інновації, що характеризуються комплексністю, урахуванням більш високого рівня невизначеності інноваційної діяльності в порівнянні з виробничою;

методи обґрунтування напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств і розроблено прикладні рекомендації, спрямовані на зміну пріоритетів у залученні інвестицій у напрямі розвитку високих технологій та інноваційних проектів, що передбачають випуск конкурентоспроможної продукції;

дістали подальшого розвитку:

методи аналізу інвестиційного середовища підприємств і факторів, що обумовлюють їх інвестиційну активність і дозволяють визначати характер взаємодії між інноваційними процесами та їх інвестуванням;

принципи обґрунтування вибору стратегії інвестування пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності, що передбачають забезпечення ефективності реалізації інвестиційних проєктів і зниження рівня ризику при інвестуванні інноваційних проєктів;

методичний підхід, на основі якого запропоновано алгоритм формування інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств, що дозволяє здійснювати багатокритеріальну оцінку проєктів і значною мірою забезпечує досягнення цілей розвитку підприємств.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновані в дисертації підходи й одержані результати доведено до рівня методичних узагальнень і конкретних рекомендацій, які призначені для практичного використання в управлінні інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств.

Розроблені рекомендації щодо аналізу й оцінки рівня інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства реалізовані на ЗАТ „Луганський трубний завод” при формуванні стратегічного плану його розвитку (акт упровадження №01/21-98 від 31.08.2005 р.); методичні підходи і прикладні рекомендації щодо обґрунтування пріоритетності напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства використано у практичній діяльності економічних структур ВАТ „ХК” „Луганськтепловоз”, що дозволило здійснити вибір найбільш ефективної стратегії їх інвестування (довідка №019-95а від 09.08.2005 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки та висновки дисертаційної роботи є результатом самостійно проведеного автором дослідження щодо оцінки й управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства. Внесок автора в колективно опубліковані роботи конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Одержані результати наукового дослідження, висновки та пропозиції доповідалися та були схвалені на VIII Міжнародній науково-практичній конференції „Університет і регіон” (м. Луганськ, 2002 р.), Науково-методичній конференції „Тенденції розвитку технологій педагогічного менеджменту у вищій школі” (м. Луганськ, 2003 р.), Регіональній науково-практичній конференції „Соціально-економічні проблеми перетворення громадянського суспільства: сучасне і майбутнє” (м. Луганськ, 2004 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 18 наукових працях, серед яких 13 статей – у наукових фахових виданнях, 2 навчальні посібники (один із них – індивідуальний) та 3 публікації – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 30,75 д.а., з яких особисто автору належать 21,55 д.а.

Структура й обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Повний обсяг дисертації складає 187 сторінок друкованого тексту, у тому числі 8 таблиць, 18 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел зі 198 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У дисертаційній роботі розвинуто теоретичні положення, розроблено методичні підходи і практичні рекомендації щодо формування системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств в умовах трансформаційного періоду розвитку економіки.

Розділ 1. Теоретичні основи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств.

Забезпечення динамічного розвитку економіки і соціальної сфери, високої якості рівня життя населення неможливе на основі використання традиційної техніки і технології, організації виробництва і методів управління економікою, що сформувалися в середині минулого століття. На початку XXI ст. відбувається переворот не тільки в техніці, технологіях, знаннях, але і в концепціях економічного розвитку, джерелах економічного зростання, масштабах потреб ресурсного потенціалу, цілях і способах їх поєднання. Сутність цього процесу відображає поняття “інноваційний розвиток”.

Дослідження діяльності вітчизняних підприємств із точки зору ефективності методів управління інноваційно-інвестиційними процесами показало, що формування науково обґрунтованої концепції інноваційного розвитку неможливе поза межами загальної концепції системної трансформації економіки, без урахування тенденцій макроекономічної ситуації, основних особливостей і деформацій в економіці, що склалися, а також факторів, які перешкоджають чи сприяють розвитку економіки інноваційного типу.

Аналіз теоретичного матеріалу у сфері управління інноваційно-інвестиційними процесами показав, що інноваційний розвиток містить значний потенціал економічного зростання, але сам по собі не веде автоматично до позитивних соціально-економічних результатів. Підвищити ефективність цього процесу повинна орієнтована на відтворювальний процес інноваційна політика з урахуванням стратегічних цілей, пріоритетів і специфіки національної економіки. Інновації стають найважливішим ресурсом виробництва, капіталом, з одного боку, і продуктом, товаром – з іншого. Використання інновацій ефективніше за все здійснюється через інноваційні проекти.

До цього часу ні в зарубіжній літературі, ні в роботах вітчизняних економістів немає єдності у визначенні понять “інновація”, “інноваційний процес”, “інноваційна діяльність”, що перешкоджає створенню системи управління інноваційно-інвестиційними процесами.

Дослідження інноваційно-інвестиційних процесів показало, що в науковій літературі існує широка класифікація ознак інновацій і найпоширенішими є сфера вживання інновації та ступінь новизни інновації (ринкової). Інновація охоплює весь спектр видів діяльності – від досліджень і розробок до збуту. Тому слід розглядати інновації в таких формах їх прояву: інформаційній, матеріальній, економічній і організаційній.

До цього часу спірним є визначення інноваційно-інвестиційної діяльності. У більшості публікацій її подано як цілеспрямовано здійснюваний процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів інвестування, формування збалансованої за вибраними параметрами інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) і забезпечення її реалізації.

Зміст інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства (ПДП) виявляється в єдності всіх її елементів, властивостей, внутрішніх процесів, зв'язків, суперечностей і тенденцій. Тому ПДП слід розглядати як сукупність заходів економічного, фінансового, комерційного і організаційного характеру, що здійснюються учасниками інноваційного процесу з метою пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, раціонального формування їх структури, вибору найефективніших об'єктів для інвестування, а також розробки збалансованої інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) і забезпечення її реалізації.

Дослідження дозволило виділити шість основних підходів у визначенні інноваційно-інвестиційних процесів: класичної політичної економіки; концепції Й. Шумпетера і його послідовників; теорії циклів і кон'юнктури Кондратьєва; теорії ендогенного зростання; неокласичних і еволюційних теорій. Інноваційно-інвестиційна діяльність і управління її організацією мають найбільшу віддачу при органічному поєднанні концептуальних положень теорії інновацій та інвестиційного менеджменту.

Економічна теорія обґрунтовує взаємозв'язки інновацій і інвестицій. Проте відпрацьовані концепції економічної теорії вітчизняні підприємства реалізують досить повільно. Інвестиційна діяльність ще не є активною опорою інноваційного розвитку. Однією з причин цього є те, що основні теоретичні постулати теорії інвестицій не були сформульовані для інноваційного етапу економічного розвитку. Трансформаційній економіці притаманні нестабільний стан економіки, низькі рівні доходів підприємств і розвитку корпоративного капіталу, що зрештою призводить до низького рівня заощаджень і формування інвестиційних ресурсів. Змінюється сама модель економічного розвитку, і цей процес вимагає свого теоретичного і методологічного забезпечення. Відсутність сучасних концептуальних підходів до управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств є однією з причин її низької активності.

Кожна з теоретичних моделей результативна на певному етапі і має певний життєвий цикл. Щоб економіка підприємства розвивалася стало, необхідно своєчасно міняти ці моделі. Для інвестування інноваційних проектів, як правило, використовують комбіновані джерела фінансування, як

зовнішні, так і внутрішні. Основна проблема у сфері мобілізації фінансових ресурсів полягає у виборі найоптимальнішого співвідношення між власними і позиковими коштами.

Виходячи з цього необхідно визначити раціональну структуру джерел фінансування інвестицій і відібрати ті проекти, які їй відповідають. На основі проведеного аналізу виявлено проблеми інвестування інноваційних проектів і шляхи їх вирішення.

Незважаючи на достатньо широку популярність і відносну дослідженість окремих елементів системи управління інноваційно-інвестиційними процесами, саме поняття “система управління інноваційно-інвестиційним процесом” є в економічній теорії недостатньо чітко визначеним.

Доведено, що систему управління інноваційно-інвестиційною діяльністю слід розглядати як упорядковану систему впливу на інноваційно-інвестиційні процеси, що протікають на підприємстві, на основі сукупності регламентуючих положень, які забезпечують структурним підрозділам підприємства досягнення індикативно заданих або прогнозованих результатів на основі інноваційної моделі розвитку.

Відповідно до методології системного підходу модельне подання системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю включає такі елементи: суб'єкт, об'єкт, цілі, форма, методи, засоби. У даному розділі дисертаційної роботи сформовано систему управління інноваційно-інвестиційною діяльністю як особливий різновид і відносно самостійну, локальну підсистему управління підприємством.

Особливий інтерес становить структура системи управління ПДП, яку складають елементи і зв'язки між ними. Структурна схема дає найзагальніше уявлення про те, як працює система і від чого залежить її стан. При скороченні числа елементів у структурній схемі неминуче скорочується і кількість зв'язків, оскільки з розгляду випадають ті з них, які утворюють ці елементи. Для ефективного функціонування управляючої підсистеми вважається за необхідне включати підсистеми другого рівня: цільову, забезпечуючу і функціональну. Така система управління інноваційно-інвестиційною діяльністю створює основу високих темпів розвитку підприємства і підвищення його ринкової вартості.

Розділ 2. Методичне забезпечення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств. В умовах переходу економіки на інноваційний тип розвитку особливе значення має не тільки теоретичне обґрунтування концепцій, моделей і механізмів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств, але і їх методичне забезпечення. Важливим елементом системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств є сукупність методів аналізу. Економічний аналіз є процесом дослідження умов і результатів ПДП з метою виявлення напрямів підвищення ефективності функціонування цієї підсистеми управління.

Основна задача економічного аналізу процесу ПДП підрозділяється на більш локальні задачі: оцінка стану ПДП; аналіз досягнутого рівня ПДП; аналіз трансформаційних процесів ПДП; порівняльний аналіз; оцінка ефективності управління ПДП.

Критерієм інноваційності виступає динаміка відтворювальних процесів, що виявляється в порівняльній економічній оцінці оновленості виробничих ресурсів, продукції та видів діяльності. Критеріями оновленості слід вважати реальну і потенційну рентабельність виробництва, яка забезпечується його техніко-технологічним рівнем. У даному випадку інноваційність розглядається як техніко-економічне забезпечення відтворювальних процесів на підприємстві, що зумовлюють його динамічний розвиток.

Завдання аналізу процесу ПДП полягає в одержанні (на основі даних плану, обліку й інших джерел аналітичної інформації) відомостей про стан і результати ПДП, про величину, характер і причини відхилень у розвитку ПДП, а також про потенційні можливості розвитку ПДП.

Сучасна теорія розвитку господарських систем в умовах ринку має у своєму розпорядженні різноманітні економічні прийоми, моделі, алгоритми і методи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю. Разом із тим у практиці вітчизняних підприємств застосовується лише мала частка сучасного економічного інструментарію.

Скоротити деякий дисбаланс між теоретичними напрацюваннями і їх практичним застосуванням можливо за допомогою нової економічної категорії – інноваційного потенціалу. Необхідність її введення і дослідження її складових обумовлена нагальною вимогою розробки апарату оцінки застосування сучасних економічних методів управління ПДП. Кількісна оцінка потенціалу дозволить управляти динамікою інноваційно-інвестиційних процесів на підприємстві, підвищити віддачу від більш обґрунтованого застосування прогресивного економічного інструментарію. Структура інноваційного потенціалу підприємства представлена на рис.1.

Під інноваційним потенціалом слід розуміти ресурсну можливість використання підприємством прогресивних напрацювань у сфері інновацій.

Рис. 1. Структура інноваційного потенціалу

Для розкриття конкретного змісту інноваційного потенціалу доцільно застосувати проблемно-аналітичний підхід – подати ієрархічну структуру елементів, що становлять його. При такому підході на різних рівнях представлення дана категорія повинна інтегрувати все більшу кількість засобів у міру деталізації аналізованих проблем. У результаті одержимо піраміду, на вершині якої буде знаходитися власне інноваційний потенціал, а в основі – прийоми, моделі, алгоритми і методи дослідження інноваційної діяльності підприємства.

Інноваційний потенціал, що характеризує можливість застосування різних видів ресурсів підприємства для його прогресивного розвитку, є інтегральною характеристикою інноваційного ресурсного забезпечення підприємства. Іншими словами, інноваційний потенціал є сукупністю таких потенціалів, як потенціалу засобів виробництва, задіяних в інноваційній діяльності підприємства; потенціалу персоналу, що формує і реалізує інновації; потенціалу технологічного забезпечення інновацій; потенціалу фінансових ресурсів, що направляються на інноваційний розвиток; методичного потенціалу, що має у своєму розпорядженні системний інструментарій для дослідження інноваційних процесів на підприємстві; потенціалу інформаційних ресурсів.

У дисертаційній роботі запропоновано розглядати інноваційний потенціал підприємств на трьох рівнях: ресурсному, аспектному і регулятивному.

Функція інноваційного потенціалу має вигляд як сума його компонентів:

$$P_i = \sum_{i=1}^n k_i \cdot P_{ij}, \quad (1)$$

де P_i – оцінюваний інноваційний потенціал;

k_i – ваговий коефіцієнт i -го складового потенціалу;

P_{ij} – i -та складова j -го потенціалу.

У таблиці подано результати оцінки величини потенціалів за різними рівнями (ресурсний, аспектний, регулятивний) і на їх основі визначено величину інтеграційного потенціалу, який є інноваційним потенціалом підприємства.

Наведені в таблиці дані свідчать про розвиток інноваційного потенціалу ЗАТ “Луганський трубний завод”, проте динамічні процеси трансформації окремих його складових протягом аналізованого періоду різні, що викликало нерівномірність розвитку інноваційного потенціалу в цілому.

Кількісна характеристика структурних елементів на кожному рівні дозволила провести оцінку інноваційного потенціалу підприємства. Для виконання розрахунків використано статистичні дані одного із провідних підприємств Луганського регіону – ЗАТ “Луганський трубний завод”.

У 2002 р. високу динаміку росту має як інноваційний потенціал в цілому, так і його структурні складові. Це обумовлено високим потенціалом фінансових ресурсів підприємства, який був забезпечений не тільки за рахунок збільшення власних коштів підприємства, але і за рахунок зовнішніх джерел – залучених інвестицій і позикових коштів

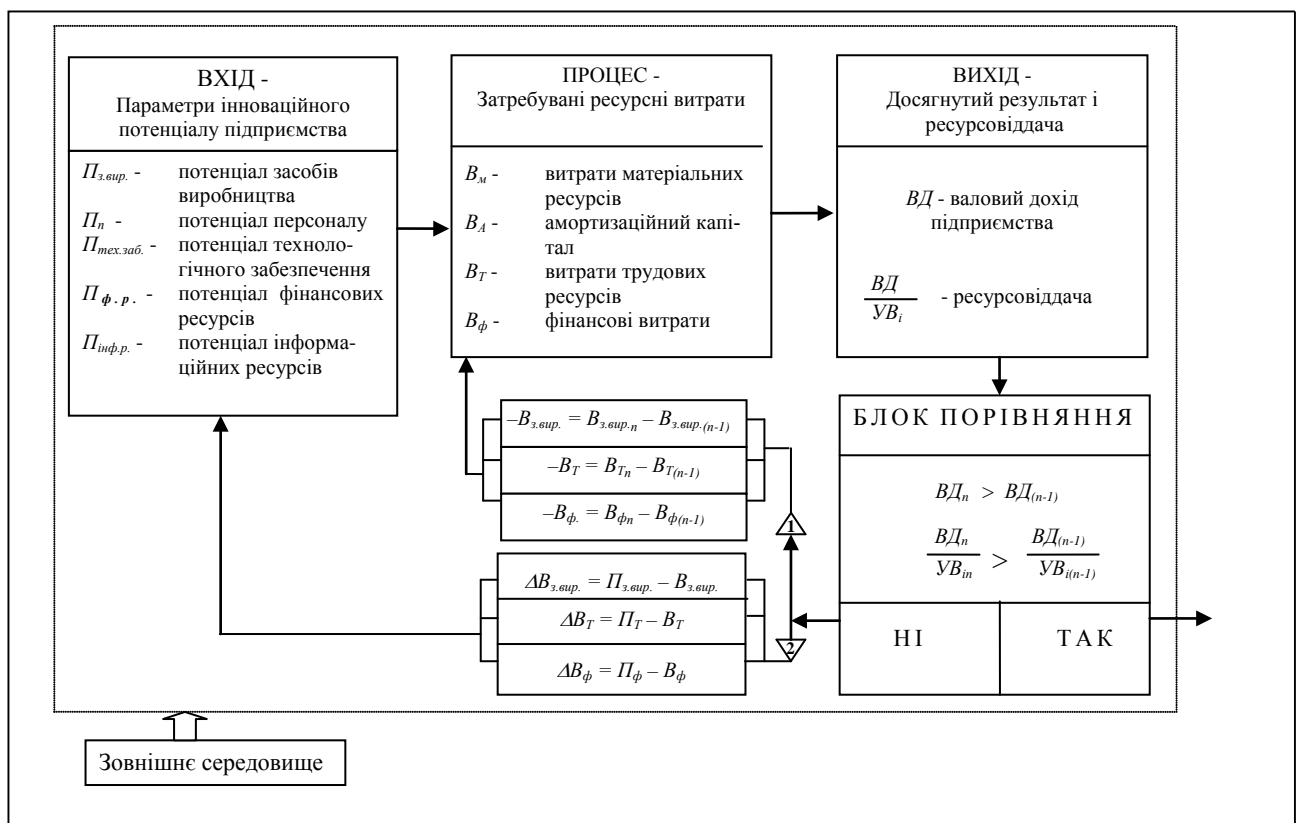

Рис. 2. Схема моделі управління інноваційним потенціалом підп-

Методичними основами дослідження інноваційно-інвестиційних процесів на підприємстві, запропонованими в роботі, є: принцип системності; підпорядкування мети кожного етапу розвитку єдиній стратегічній меті – ефективності інвестування інноваційної сфери; концентрація цільових інвестиційних коштів, що потенційно направляються на інноваційний розвиток; можливість ко-

ординації, маневру і контролю за мобілізацією, витрачанням і оборотністю вкладених коштів, у тому числі з урахуванням тактичних і стратегічних вкладень.

Ефективне управління ПДП повинно ґрунтуватися на нових, прогресивних економічних методах, що відповідають рівню складності дослідження інноваційно-інвестиційних процесів на підприємствах. Один із напрямів вирішення цієї проблеми може бути заснований на використанні системи моніторингу. Вона передбачає постійний нагляд за контрольованими показниками ПДП, визначення величини і причин відхилень фактичних результатів від передбачених програмою розвитку.

Необхідність застосування системи моніторингу в сучасних економічних умовах спричиняє зміну самої концепції аналізу, його методології, функцій і методів. На таку цільову спрямованість може претендувати певним чином структурована система аналізу, концепція (предмет і об'єкти, принципи, методологія, структура, функції, склад і зміст завдань, умов, методів і процедур їх реалізації), яка розробляється в аспекті управління ПДП.

За періодичністю і ступенем деталізації вирішуваних завдань моніторинг може бути концептуально представлений трьома великими комплексами: ситуаційний аналіз, параметричний аналіз, стратегічний аналіз.

У цьому розділі розглянуто інформаційно-аналітичну основу моніторингу інноваційного розвитку підприємства, визначено завдання контролю і етапи діагностики стану інноваційного розвитку.

Запропонований підхід до проведення моніторингу на основі економічних індикаторів дає можливість більш обґрунтовано і диференційовано здійснювати діагностику реалізації комплексних програм інноваційного розвитку підприємств.

Найбільші труднощі викликає процедура інвестування мобілізованих коштів, оскільки інвестиції, які залучаються на інноваційну діяльність, необхідно розподілити так, щоб за їх допомогою вирішувалися як поточні проблеми, так і проблеми середньострокового і довгострокового періоду.

Ураховуючи обмежену можливість збільшення обсягів фінансових ресурсів, призначених для інвестування інноваційних заходів, оптимізується структура використання наявного обсягу фінансових ресурсів.

Розділ 3. Управління розвитком підприємства на основі підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності. Сучасні економічні методи механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств, адекватні умовам і вимогам ринкової моделі, тільки формуються. При цьому стратегічною метою системи управління є якнайповніше задоволення ринкового попиту на продукцію підприємства і на цій основі підвищення прибутковості та рентабельності. Генеральна мета, що стоїть перед керуючим органом щодо питань регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, – це забезпечення відповідності динаміки зміни рівня інноваційного

потенціалу динаміці зміни ресурсних витрат на виробництво продукції. На рис. 2 наведено схему моделі управління ПДП.

Проте в результаті негативного впливу зовнішнього середовища можлива наявність ще двох варіантів: динаміка інноваційного потенціалу вище за динаміку ресурсних витрат на виробництво; динаміка інноваційного потенціалу нижче за динаміку ресурсних витрат на виробництво.

Для ефективного регулювання процесу формування інноваційного потенціалу підприємства встановлено величину відхилень і на цій основі визначено напрями і силу впливу на систему імпульсу, що реалізується як сукупність цільових організаційних, технічних, економічних і інвестиційних дій. Планування процесу формування якісних характеристик інноваційного потенціалу здійснюється на основі системи показників, які характеризують досліджувані процеси і тенденції їх розвитку.

Необхідність підвищення рівня активності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств потребує істотного корегування у складі і величині споживаних ресурсів – двох основних параметрів, що визначають динаміку розвитку. З підвищенням рівня розвитку виникає суперечність між обмеженістю ресурсів і безмежністю розширення потреби в них, яка вирішується шляхом переходу з переважно екстенсивних на інтенсивні чинники розвитку і розширення виробництва.

В аналізі інноваційних процесів інтерес становлять ті дані про потенційну можливість і фактичне витрачання ресурсів, які дозволяють визначити, з якими ресурсами відтворювання пов'язане виробництво одиниці валового продукту підприємства і якою мірою на цю величину впливають особливості інноваційного потенціалу всього господарського комплексу підприємства. Ці співвідношення не можуть бути використані для висновків про ефективність розвитку підприємства, але їх можна застосовувати в аналітичних цілях.

При кількісному зіставленні динаміки виробленого валового продукту і використаних ресурсів теоретично можуть мати місце три ситуації: динаміка виробленого валового продукту підприємства дорівнює динаміці спожитих ресурсів; динаміка виробленого валового продукту вище за динаміку спожитих ресурсів; динаміка спожитих ресурсів вище за динаміку виробленого валового продукту.

У дисертації розглянуто три основні напрями інноваційного розвитку підприємств, які найбільш чутливі до дії ресурсного забезпечення. Це – удосконалення структури інноваційного потенціалу підприємств, інтенсифікація використання залучених у процес виробництва ресурсів і підвищення рівня ресурсовіддачі.

Організаційною основою для управління інноваційним потенціалом підприємства може стати єдиний банк інформації на базі інноваційного центру, який би будував свої відносини з виробниками і споживачами наукової “продукції” за ринковою моделлю “попит-пропозиція”. Це дало б

можливість багатоцільового використання інформації, а також забезпечило б кількісну взаємозалежність між витратами на проведення цих робіт і одержаними результатами.

Таблиця

Величина інноваційного потенціалу ЗАТ "Луганський трубний завод"

Найменування елементів інноваційного потенціалу	Позначення	2000 р.		2001 р.		2002 р.		2003 р.		2004 р.	
		тис. грн.	тис. грн.	% до 2000 р.	тис. грн.	% до 2001 р.	тис. грн.	% до 2002 р.	тис. грн.	% до 2003 р.	
1. Потенціал засобів виробництва, задіяних в інноваційній діяльності:	<i>П_{з.вир.}</i>	52,6	53,86	102,39	192,99	358,31	195,56	101,33	206,55	105,61	
1.1. Потенціал виробничих площ	<i>П_{вир.пл.}</i>	28,4	26,8	94,4	40,3	150,4	41,5	102,9	44,3	106,8	
1.2. Потенціал машин і устаткування	<i>П_{м.уст.}</i>	64,3	66,1	102,8	260,7	394,4	263,9	101,2	278,4	105,4	
1.3. Потенціал оборотних коштів (витрати майбутніх періодів)	<i>П_{об.к.}</i>	19,1	22,3	116,8	24,2	109,4	25,3	103,7	28,1	111,1	
2. Потенціал персоналу:	<i>П_{п.}</i>	18,94	20,28	107,07	36,84	181,63	45,84	124,42	61,56	134,29	
2.1. Потенціал кваліфікації персоналу	<i>П_{кв.п.}</i>	29,7	31,6	106,4	56,2	177,9	68,6	122,1	93,6	136,4	
2.2. Потенціал досвіду інноваційної діяльності	<i>П_{д.д.}</i>	2,8	3,3	117,9	7,8	236,4	11,7	150,1	13,5	115,4	
3. Потенціал технологічного забезпечення:	<i>П_{тех.заб.}</i>	454,32	480,50	105,72	540,14	112,41	638,6	118,22	750,24	117,48	
3.1. Потенціал прогресивних технологій	<i>П_{пр.тех.}</i>	384,1	412,6	107,4	475,3	115,2	563,2	118,5	683,7	121,4	
3.2. Потенціал прогресивних матеріальних ресурсів	<i>П_{пр.матр.}</i>	735,2	752,1	101,2	799,5	106,3	940,2	117,6	1016,4	108,1	
4. Потенціал фінансових ресурсів:	<i>П_{ф.р.}</i>	9	16,5	183,33	31,52	191,03	35,88	113,83	32,14	89,57	
4.1. Потенціал власних коштів для фінансування інновацій	<i>П_{в.к.}</i>	15	22,5	150,0	41,7	185,33	52,3	125,42	46,9	89,67	
4.2. Потенціал залучених коштів для інновацій	<i>П_{з.к.}</i>	-	10	-	15	150,00	15	100,00	10	66,66	
4.3. Потенціал позикових коштів для інновацій	<i>П_{п.к.}</i>	-	-	-	20	-	-	-	10	-	
5. Потенціал інформаційних ресурсів	<i>П_{інф.р.}</i>	3,71	2,33	62,8	3,09	132,61	3,81	123,30	4,03	105,77	
5.1. Потенціал системного забезпечення	<i>П_{сис.заб.}</i>	5,6	2,8	50,00	3,1	110,71	2,4	77,42	3,6	150,00	
5.2. Потенціал прикладних програм	<i>П_{пр.п.}</i>	2,7	1,6	59,26	2,9	181,25	5,7	196,55	4,2	73,68	
5.3. Потенціал роботи з базами даних	<i>П_{баз.д.}</i>	1,8	2,1	116,66	2,8	133,33	3,2	114,29	3,7	115,63	
5.4. Потенціал зовнішнього зв'язку	<i>П_{зовн.зв.}</i>	2,4	2,6	108,33	3,5	134,62	4,3	122,86	4,8	111,63	
6. Потенціал методичного забезпечення:	<i>П_{м.заб.}</i>	3,05	3,25	106,55	4,55	140,0	5,4	118,68	6,55	121,29	
6.1. Оціночний потенціал	<i>П_{оц.}</i>	2,7	2,9	107,4	4,3	148,3	5,2	120,9	6,3	121,2	
6.2. Аналітичний потенціал	<i>П_{ан.}</i>	3,4	3,6	105,9	4,8	133,3	5,6	116,7	6,8	121,4	

У даний час в оцінках ефективності інноваційно-інвестиційних проектів допускається безліч прорахунків. Одна з основних причин цього – відсутність обґрунтованих методів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів, незважаючи на вже існуючі підходи до вирішення цієї проблеми.

Достовірність, точність, надійність методів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів залежить від правильного вибору напрямів їх вдосконалення. Спираючись на аналіз і узагальнення вітчизняного і світового досвіду вирішення цих проблем, пропонуються напрями вдосконалення методів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі проведеного дослідження здійснено теоретичне обґрунтування і практичне вирішення науково-практичної задачі вдосконалення організаційно-економічних методів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства. Основні висновки і результати, одержані в ході дослідження, полягають у такому.

1. Аналіз процесів формування системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислових підприємств у рамках відтворювального циклу їх розвитку в умовах трансформаційного періоду економічної системи країни дозволив виявити недосконалість існуючого механізму управління цією діяльністю. Доведено, що існуюча на підприємствах система управління інноваційно-інвестиційною діяльністю не забезпечує їх динамічний розвиток на основі інноваційної моделі. У роботі обґрунтовано систему управління ІДП як упорядковану систему впливу на інноваційно-інвестиційні процеси на основі сукупності регламентуючих положень, що забезпечують структурним підрозділам підприємства досягнення індикативно заданих або прогнозованих результатів на основі інноваційної моделі розвитку.

2. Запропоновано для визначення стану й економічно обґрунтованих перспектив інноваційного розвитку метод оцінки динаміки відтворювальних процесів на основі інвестиційних критеріїв. Обґрунтовано, що найбільш універсальним критерієм ефективності інноваційно-інвестиційних проектів промислово-виробничого призначення є показник, що характеризує співвідношення кінцевих інтегральних дисконтованих результатів до інтегральних дисконтованих витрат, пов'язаних з їх досягненням.

3. Доведено, що однією з найбільш важливих проблем, з якою стикаються при оцінці й аналізі інвестицій проектів, є невизначеність і ризик. Методи урахування ризику, що мають більш безпосередній зв'язок із поставленою метою – забезпеченням стабільності динаміки інноваційного розвитку підприємств, мають перевагу тому, що вони враховують невизначеність за допомогою формалізованих моделей, які дозволяють відносно точно врахувати пов'язаний із проектом ризик. Вирішення цієї проблеми можливе на основі використання типу фінансування “з обмеженим регресом на позичальника”.

4. Організаційною основою управління інноваційним потенціалом підприємства пропонується вважати єдиний банк інформації на базі інноваційного центру, який будує свої відносини з виробниками та споживачами наукової “продукції” за ринковою моделлю “попит-пропозиція”. Це дає можливість багатоцільового використання інформації, а також забезпечення кількісної взаємозалежності між витратами на проведення цих робіт й одержуваними результатами.

5. Обґрунтовано, що серед заходів щодо удосконалення методів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проектів найбільш ефективними є такі:

забезпечення методологічної та методичної єдності вимірів економічної ефективності виробництва й економічної ефективності інвестиційних проектів виробничого призначення; використання наскрізного критерію оцінки економічної ефективності проектів і програм на всіх стадіях інвестиційного циклу, під яким розуміється процес, що охоплює ряд стадій (етапів, процедур), пов'язаних із концепцією, її реалізацією та досягненням заданих показників ефективності проекту.

6. Підтверджено, що система управління ІДП функціонує в сильно диференційованому середовищі, яке називають інвестиційним. Тому взаємодія між середовищем і системою проявляється у двох аспектах: по-перше, система повинна адаптуватися до змін середовища, а по-друге – вона повинна намагатися впливати на ці зміни або контролювати їх. Інвестиційне середовище визначено як сукупність активних суб'єктів і факторів, що діють як в ендogenous середовищі підприємства, так й у середовищі його зовнішнього оточення і впливають на його можливість інвестувати кошти в ту або іншу сферу діяльності.

7. Показано, що важливим елементом системи управління ІДП є сукупність методів аналізу. Запропоновано економічний аналіз процесу ІДП підрозділяти на: оцінку стану ІДП; аналіз досягнутого рівня ІДП; аналіз трансформаційних процесів ІДП; порівняльний аналіз; оцінку ефективності ІДП.

8. Обґрунтовано, що інноваційний потенціал є інтегральною характеристикою інноваційного ресурсного забезпечення підприємства, тобто сукупністю таких потенціалів, як: потенціал засобів виробництва, задіяних в інноваційній діяльності підприємства; потенціал персоналу, що формує та реалізує інновації; потенціал технологічного забезпечення інновацій; потенціал фінансових ресурсів, які направляють на інноваційний розвиток; методичний потенціал, що має системний інструментарій для дослідження інноваційних процесів на підприємстві; потенціал інформаційних ресурсів.

9. Доведено необхідність застосування системи моніторингу в сучасних економічних умовах, що спричиняє зміну самої концепції аналізу, його методології, функцій і методів. За періодичністю та ступенем деталізації розв'язуваних завдань моніторинг може бути концептуально представлений трьома комплексами: ситуаційний аналіз, параметричний аналіз, стратегічний аналіз. Розглянуто інформаційно-аналітичну основу моніторингу інноваційного розвитку підприємства, визначено завдання контролю й етапи діагностики стану інноваційного розвитку. Викладений підхід дає можливість більш обґрунтовано й диференційовано здійснювати діагностування реалізації комплексних програм інноваційного розвитку підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Свиридова Н.Д., Белоусова Л.И. Организация планирования обновления основных средств на предприятии // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2001. – №1(35). – С. 207-212.

Особистий внесок: досліджено шляхи формування та особливості планування процесів відновлення основних засобів на підприємстві.

2. Белоусова Л.И., Свиридова Н.Д. Анализ и учет объектов обновления на предприятии // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2002. – №11(57). – С. 302-305.

Особистий внесок: досліджено існуючі підходи щодо аналізу й обліку основних засобів, які можуть застосовуватися в умовах ринкової економіки.

3. Белоусова Л.И. Современные проблемы инвестирования инновационной модели развития // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2003. – №10(68). – С. 217-220.

4. Костырко Л.А., Белоусова Л.И. Диагностика инвестиционного потенциала хозяйствующего субъекта // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2003. – №2(60). – С.119-127.

Особистий внесок: досліджено модель, елементи, оцінку резервів зростання та фактори формування інвестиційного потенціалу.

5. Белоусова Л.И., Зрвко Д.Ю. Об эффективности ведения бизнеса на территориях льготного налогообложения // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2003. – №12(70). – С. 232-237.

Особистий внесок: проаналізовано вплив інвестиційних проектів, що реалізуються, на ефективність ведення бізнесу.

6. Белоусова Л.И. Проблемы повышения уровня инновационно-инвестиционной активности предприятия // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2004. – №10(80), ч.2. – С. 188-193.

7. Белоусова Л.И. Стимулирование инвестиционной деятельности в Украине // Прометей. –2004. – Вип.2 (14). – С. 129-132.

8. Белоусова Л.И. Инвестиционное обеспечение экономики инновационного типа // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2004. – №1(71), ч.2. – С. 229-233.

9. Белоусова Л.И. Особенности планирования инвестиционной стратегии предприятий // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2004. – №3(73). – С. 147-151.

10. Третьяк В.В., Белоусова Л.И. Рисковая ситуация: условия возникновения, особенности и классификация // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2004. – №2(72). – С. 181-192.

Особистий внесок: проаналізовано ризикову ситуацію з точки зору створення умов для виникнення та реалізації економічного ризику.

11. Белоусова Л.И. Особенности инвестиционной стратегии в инновационной экономике // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2005. – №1(83). – С. 148-154.

12. Белоусова Л.И. Теоретические аспекты исследования инновационных процессов в экономике // Вісник Східноукраїнського національного ун-ту ім. В. Даля. – 2005. – №2(84), ч.2. – С. 27-31.

13. Белоусова Л.И. Оценка инвестиционной привлекательности регионов // Менеджер. Вісник Донецького державного ун-ту управління. – 2005. – №4 (34). – С. 55-59.

14. Белоусова Л.І. Аналіз і оцінка ефективності інвестиційної діяльності підприємства: Навч. посібник. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2003. – 198 с.

15. Костырко Л.А., Белоусова Л.И., Антипов А.М. Финансовый анализ: Учеб. пособие. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2003. – 168 с.

Особистий внесок: досліджено характеристику видів ризику і їх оцінку, розглянуто фінансовий аналіз як базу для прийняття управлінських рішень, оцінено ефективність використання інвестиційного капіталу.

16. Белоусова Л.И., Христенко Л.Н. Подходы к оценке эффективности управления некоммерческими организациями // Матеріали Наук.-метод. конф. „Тенденції розвитку технологій педагогічного менеджменту у вищій школі”. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля. – 2003. – С. 127-128.

Особистий внесок: визначено й обґрунтовано показники оцінки ефективності управління некомерційними організаціями.

17. Белоусова Л.И. Регулирование инвестиционной деятельности в регионе // Матеріали Регіон. наук.-практ. конф. „Соціально-економічні проблеми перетворення громадянського суспільства: сучасне і майбутнє”. – Луганськ: ЛНДІ соціально-трудова відносин. – 2004. – С. 188-192.

18. Белоусова Л.И., Свиридова Н.Д. Проблемы инвестиционной региональной политики на современном этапе // Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. з проблем вищої школи „Університет і регіон”. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля. – 2002. – Ч.2. – С. 143.

Особистий внесок: визначено проблеми і пріоритети інвестиційної регіональної політики.

АНОТАЦІЯ

Белоусова Л.І. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислового підприємства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.01 – Економіка, організація і управління підприємствами. Інститут економіки промисловості НАН України, Донецьк, 2006.

У дисертаційній роботі поглиблено понятійно-категоріальний апарат теорії інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства (ІІДП). Досліджено сутність поняття „інноваційний розвиток”. Досліджено і систематизовано основні особливості та наслідки трансформаційного періоду розвитку економіки вітчизняних підприємств. Виявлено особливості та фактори, що визначають розвиток ІІДП залежно від періоду трансформації економічної системи країни у цілому. Розглянуто діяльність вітчизняних підприємств з точки зору ефективності методів управління інновацій-

но-інвестиційними процесами. Обґрунтовано методичні підходи до формування системи управління ІДП. Розроблено методичні положення щодо активізації процесу залучення інвестицій в інновації у випадку високого рівня невизначеності інноваційної діяльності у порівнянні з виробничою. Запропоновано методи обґрунтування напрямів ІДП. Здійснено аналіз інвестиційного середовища підприємства. Визначено фактори взаємодії між інноваційними процесами і їх інвестуванням. Обґрунтовано принципи вибору стратегії інвестування пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності. Розроблено методичний підхід і алгоритм формування інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств; практичні рекомендації щодо залучення інвестицій у розвиток високих технологій, інвестиційних проектів, що спрямовані на випуск конкурентоспроможної продукції.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна діяльність, підприємство, управління, ефективність.

АННОТАЦИЯ

Белюсова Л.И. Управление инновационно-инвестиционной деятельностью промышленного предприятия. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 – Экономика, организация и управление предприятиями. Институт экономики промышленности НАН Украины, Донецк, 2006.

В диссертационной работе осуществлено теоретическое обобщение и практическое решение актуальной задачи по разработке теоретических основ и реализации прикладных методов управления инновационно-инвестиционной деятельностью предприятия (ИИДП).

Рассмотрены причины недостаточной инновационно-инвестиционной активности предприятий в Украине. Показано, что ее повышение является одной из наиболее значимых задач для любой экономики. По результатам исследования сделан вывод о том, что экономическая теория сегодня обосновывает взаимосвязи инноваций и инвестиций, однако отработанные концепции экономической теории отечественные предприятия реализуют неудовлетворительно. Инвестиционная деятельность еще не является активной опорой инновационного развития. Установлено, что одной из причин этого является то, что основные теоретические постулаты теории инвестиций не были сформулированы для инновационного этапа экономического развития. Обосновано, что отсутствие современных концептуальных подходов к управлению является одной из причин низкой активности ИИДП. По результатам исследования сформирована система управления ИИДП как особой разновидностью и относительно самостоятельной, локальной подсистемы управления предприятием.

На основе анализа содержания инновационно-инвестиционного потенциала предприятия предложено его рассмотрение на трех уровнях: аспектном, ресурсном и регулятивном. Количественная характеристика структурных элементов на каждом уровне позволила осуществить оценку инновационного потенциала предприятия, что дает возможность эффективно управлять динамикой его инновационно-инвестиционных процессов.

Методическими основами исследования инновационно-инвестиционных процессов, разработанными в работе, являются: принцип системности; подчинение цели каждого этапа развития единой стратегической цели – эффективности инвестирования инновационной сферы; концентрация целевых инвестиционных средств, потенциально направляемых на инновационное развитие; возможность координации, маневра и контроля за мобилизацией, расходованием и возвратностью.

На основании анализа существующей системы управления ИИДП сделан вывод о том, что она должна располагать прогрессивными экономическими методами, соответствующими уровню сложности исследования инновационно-инвестиционных процессов на предприятиях. Систему мониторинга, которая представляет собой разработанный механизм постоянного наблюдения за контролируемыми показателями ИИДП, определения величины отклонений фактических результатов от предусмотренных программой развития и выявления причин этих отклонений, предложено считать в качестве одного из направлений решения этой проблемы. Мониторинг концептуально представлен тремя крупными комплексами: ситуационный, параметрический и стратегический анализ. Рассмотрена информационно-аналитическая основа мониторинга инновационного развития предприятия, определены задачи контроля и этапы диагностики состояния инновационного развития, что дает возможность более обоснованно и дифференцированно осуществлять диагностирование реализации комплексных программ инновационного развития предприятий. Обоснована возможность многоцелевого использования информации на базе инновационного центра, который должен строить свои отношения с производителями и потребителями научной продукции по рыночной модели “спрос-предложение”, что обеспечивает количественную взаимосвязь между затратами на проведение этих работ и получаемыми результатами.

Для планирования процесса формирования качественных характеристик инновационного потенциала разработана система показателей, характеризующих исследуемые процессы и тенденции их развития. Установлено, что при количественном сопоставлении динамики произведенного валового продукта и использованных ресурсов могут иметь место три ситуации: динамика произведенного валового продукта предприятия равна динамике потребленных ресурсов; динамика произведенного валового продукта ниже динамики потребленных ресурсов; динамика потребленных ресурсов выше динамики произведенного валового продукта.

Рассмотрены три основных направления инновационного развития предприятий, которые наиболее чувствительны к воздействию ресурсного обеспечения: совершенствование структуры

инновационного потенциала предприятий, интенсификация использования вовлеченных в процесс производства ресурсов и повышение уровня ресурсоотдачи.

Предложены методы оптимизации структуры имеющегося объема финансовых ресурсов, предназначенных для инвестирования инновационных мероприятий. На основе анализа и обобщения методов оценки эффективности инновационно-инвестиционных проектов предложены направления их совершенствования.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционная деятельность, предприятие, управление, эффективность.

SUMMARY

Belousova L.I. Management of the innovative and investment activities of an industrial enterprise. – Manuscript.

Thesis for the candidate of economic science in specialty 08.06.01 – Economics, organization and management of enterprises. Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine, Donetsk, 2006.

The thesis presents a comprehensive conception and category of the theory of innovative and investment activities of the enterprise (IIAE). The essence of the “innovative development” notion is investigated. Main features and consequences of transformation period of economic development of the domestic enterprises are investigated and systematized. Main features and factors that define development of the innovative and investment activities of the enterprises in dependence on transformation period of the economic system of the country are defined. The activity of domestic enterprises is examined from the point of view of efficiency of methods for management of innovative and investment processes. The methodical approaches to formation of the system for management of innovative and investment activities of the enterprises are grounded. Methodical provisions are elaborated to boost the attraction of investment in innovations under uncertain innovative activities as compared with production activity. The methods are proposed to ground the innovative and investment activities of enterprises. The analysis of the investment environment of the enterprise is made. Factors of interaction between innovation processes and their investment are defined. The principles of investment strategy in choosing the priority directions for development of the innovative activities are grounded. A methodical approach to and algorithm for forming the investment support to innovative activities of the enterprises are developed. Practical recommendations are worked out to provide attraction of investment in development of high technologies, investment projects that are oriented to production of competitive products.

Key words: innovations, investments, innovative and investment activities, enterprise, management, efficiency.

Підп. до друку 19.01.2006. Формат 60x90/24. Папір друк. №3. Офс. друк.

Обл. вид. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замовлення № 909.

Інститут економіки промисловості НАН України.

83048, Донецьк, Університетська, 77.

Ротапринт ІЕП НАН України.